

۱۴۴۶۸۰۰
۹۵,۹۲۱

کتاب راهنمای

حل و فصل مسألت آمیز اختلافات بین المللی

دکتر امور حقوقی، بخش تدوین

سازمان ملل متحد

نیویورک ۱۹۹۲

مکرر و ترجمین

سید محمد باقر امیریان، فرید سیرانوند، فاطمه اشراقی، سید کاظم حسینی، معود رضا حسینی،
یوسف سراجی، سولماز صادقی، حمید صرامی، علیرضا طاهری، مانیه مغانی، مجتبی لطیف

با سرپرستی

دکتر علیرضا طاهری

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز)

حسن
داد

عنوان و نام پدیدآور	کتاب راهنمای حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات بین‌المللی / دفتر امور حقوقی، بخش تدوین، سازمان ملل متحد نیویورک ۱۹۹۲؛ مترجمین سیدمحمدباقر امیریان... (و دیگران)؛ با سرپرستی علیرضا ظاهری
مشخصات نشر	تهران: دادگستر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۲۸۰ ص.
شابک	۹۷۸۶۰۰۲۸۲۰۹۱۰۳-۲۲۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی:
یادداشت	<i>Handbook on the peaceful settlement of disputes between states, 1992.</i>
موضوع	مترجمین سیدمحمدباقر امیریان، فرید بیرانوند، فاطمه پاشایی، سیدکاظم حسینی، مسعود رضا حسینی، یوسف سراجی...
موضوع	سازمان ملل متحد
موضوع	<i>United Nations</i>
موضوع	حل مسألت‌آمیز اختلاف‌های بین‌المللی
موضوع	<i>Pacific settlement of international disputes</i>
شماره افزوده	امیریان، سیدمحمدباقر، مترجم
شماره افزوده	ظاهری، علیرضا، ۱۳۳۷- ویراستار
شماره افزوده	سازمان ملل، بخش تدوین
شناسه افزوده	<i>United Nations. Codification Division</i>
رده‌بندی کنگر	JZ ۶۰۳۵/۵۲ ۱۳۹۵
رده‌بندی یویی	۵۲۸۳۳۱
شماره کتابشناسی	۳۳۳۹۲۰۰

کتاب راهنمای

حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات بین‌المللی

گروه مترجمین: سید محمدباقر امیریان، فرید بیرانوند، فاطمه پاشایی، سید کاظم حسینی، مسعود رضا حسینی، یوسف سراجی، سولماز صادقی، حمید صرامی، علیرضا ظاهری، فاطمه پاشایی، مجتبی نظیف
با سرپرستی: دکتر علیرضا ظاهری
ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۵

شماره: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۸۲۰۹۱۰۳

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز،

ابتدای خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۳۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
-------------	----

الف. اصل حل و فصل مسألت آمیز

اختلافات میان دولت	۱۵
۱. مشور ملل متحد	۱۵
۲. اعلامیه‌ها و قطعنامه‌های مجمع عمومی	۱۶
۳. اصول فرعی و مرتبط	۱۶
الف. اصل عدم استفاده از زور در روابط بین‌المللی	۱۷
ب. اصل عدم مداخله در امور داخلی یا خارجی دولت‌ها	۱۸
ج. اصل برابری حقوق و حق تعیین سرنوشت مردم	۱۸
د. اصل برابری حاکمیت دولت‌ها	۱۹
ه. اصول حقوق بین‌المللی مربوط به حاکمیت، استقلال، تمامیت ارضی دولت‌ها	۱۹
و. حسن‌نیت در روابط بین‌المللی	۱۹
ز. اصول عدالت و حقوق بین‌الملل	۲۰
ح. سایر اصول و قواعد فرعی و مرتبط	۲۱
۴. آزادی انتخاب روش‌ها	۲۱

ب. روش‌های حل و فصل

۱. مذاکرات و رایزنی‌ها	۲۳
۱.۱. ویژگی‌های اصلی	۲۴

- ۲.۱. مرحله ابتدایی ۲۶
- ۳.۱. هدایت فرآیند مذاکره ۲۸
- ۳.۱. چارچوب فرآیند مذاکره ۲۹
- الف. مذاکرات دو جانبه ۲۹
- ب. مذاکرات چند جانبه محدود به رضایت دیگر اعضا و غیرمحدود به رضایت دیگر اعضا ۳۰
- ج. "مذاکرات جمعی" ۳۱
- ۲.۱. محل مذاکرات ۳۲
- ۳.۱. سطح انتشار روند مذاکرات ۳۲
- ۳.۱. مدت زمان فرآیند مذاکره ۳۳
- ماده ۸۴. اساس رایزنی ۳۴
- ماده ۸۵. سازش ۳۴
- ماده ۴۱. رایزنی و مذاکره ۳۴
- ماده ۴۲. سازش ۳۵
- ۳.۱. دیدگاه طرفین اختلاف ۳۵
- ۳.۱. اتخاذ اقدامات با هدف ایجاد تسهیل فرآیند مذاکرات با حضور طرف ثالث ۳۸
- ۳.۱. سوال مبنی بر اینکه آیا وجود یک فرآیند مذاکره در حال اجرا مانع از بکارگیری دیگر شیوه‌های حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات خواهد شد؟ ۴۰
- ۴.۱. خروجی مذاکرات و اقدامات احتمالی بعدی ۴۲
۲. تحقیق ۴۶
- ۲.۱. کارویزه و ارتباط با سایر روش‌های مسالمت‌آمیز مطابق منشور ملل متحد ۴۶
- ۲.۲. شروع و روش‌های کار ۵۲
- ۳.۲. ترکیب و سایر جنبه‌های تأسیساتی ۵۴
- ۴.۲. نتیجه فرآیند ۵۹
۳. مساعی جمیله ۶۰

۳. ۱. ویژگی‌های اصلی، چارچوب قانونی و ارتباط با روش‌های صلح‌آمیز طبق منشور سازمان ملل متحد	۶۰
۳. ۲. کار ویژه‌ها	۶۳
۳. ۳. کاربرد شیوه	۶۶
۳. ۴. جنبه‌های تأسیسی و مرتبط	۶۹
۳. ۴. ۱. آغاز تشریفات	۶۹
۳. ۴. ۲. شیوه‌های کار و مکان	۷۰
۳. ۵. خاتمه و خروجی فرآیند	۷۱
۴. میانجیگری	۷۱
۴. ۱. ویژگی‌های اصلی و چارچوب حقوقی	۷۱
۴. ۲. کارویژه	۷۳
۴. ۳. جنبه‌های تشریفاتی و تأسیساتی	۷۴
۴. ۴. خروجی فرآیند	۷۷
۵. سازش	۷۹
۵. ۱. ویژگی‌های اصلی، چارچوب قانونی و ارتباط با دیگر ابزارهای مسالمت‌آمیز حل اختلاف تحت منشور ملل متحد	۷۹
۵. ۲. کارویژه‌ها	۸۱
۵. ۳. کاربرد شیوه	۸۲
۵. ۴. جنبه‌های تأسیساتی و مرتبط	۸۴
۵. ۴. ۱. ترکیب	۸۴
۵. ۴. ۲. آغاز فرآیند	۸۷
۵. ۴. ۳. تشریفات و شیوه‌های کار	۸۸
۵. ۴. ۴. مدت و خاتمه	۸۹
۵. ۴. ۵. هزینه‌ها و ترتیبات مالی دیگر	۹۰
۵. ۴. ۶. مکان و دبیرخانه کمیسیون	۹۱

۹۲	۵. ۵. خاتمه و خروجی فرآیند
۹۳	۶. داوری
۹۳	۶. ۱. ویژگی‌های اصلی و چارچوب حقوقی
۹۷	۶. ۲. جنبه‌های سازمانی و مرتبط
۹۷	۶. ۲. ۱. انواع موافقت‌نامه‌های داوری
۱۰۰	۶. ۲. ۲. ترکیب
۱۰۳	۶. ۲. ۳. قواعد آئین دادرسی
۱۰۴	۶. ۴. قانون قابل اجرا
۱۰۵	۶. ۲. ۵. سیو، کار و رسیدگی‌ها نزد محکمه
۱۰۷	۶. ۲. ۱. مقر جنبه‌های اداری یک محکمه داوری
۱۰۸	۶. ۲. ۷. هزینه‌های یک محکمه داوری
۱۰۹	۶. ۳. نتیجه داوری و نحوه مربوطه
۱۱۱	۷. حل و فصل قضایی
۱۱۱	۷. ۱. ویژگی‌های اصلی، چارچوب حقوقی و کارویژه‌ها
۱۱۴	۷. ۲. توسل به حل و فصل قضایی
۱۱۸	۷. ۳. جنبه‌های تشریفاتی و تأسیساتی
۱۱۸	۷. ۳. ۱. صلاحیت، اهلیت و شروع فرآیند
۱۲۵	۷. ۳. ۲. مداخله و ورود دولت ثالث
۱۲۶	۷. ۳. ۳. ترکیب
۱۲۹	۷. ۳. ۴. قواعد آئین دادرسی
۱۳۲	۷. ۳. ۵. ابعاد اداری و مقر
۱۳۳	۷. ۳. ۶. هزینه‌ها و دیگر ترتیبات مالی
۱۳۴	۷. ۴. نتیجه حل و فصل قضایی
۱۳۵	۸. توسل به نهادها یا ترتیبات منطقه‌ای

۸. ۱. ویژگی‌های اصلی، چارچوب قانونی و ارتباط با دیگر روش‌های حل و فصل	۱۳۵
۸. ۲. ترتیبات تأسیساتی، اهلیت و آیین دادرسی	۱۳۸
۸. ۲. ۱. اتحادیه عرب	۱۳۸
۸. ۲. ۲. سازمان‌های دولت‌های آمریکایی	۱۳۹
۸. ۲. ۳. سازمان اتحاد آفریقا	۱۴۱
۸. ۲. ۴. کنوانسیون اروپایی حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات (شورای اروپا)	۱۴۳
۸. ۲. ۵. تفرانس امنیت و همکاری اروپا	۱۴۴
۸. ۲. ۶. نظام‌های اروپایی و بین‌آمریکایی برای حمایت از حقوق بشر	۱۴۶
۸. ۲. ۷. منشور آفریقای حقوق بشر و مردم	۱۴۹
۸. ۲. ۸. اتحادیه اروپا	۱۴۹
۸. ۲. ۹. جامعه اقتصادی عرب آفریقا	۱۵۱
۸. ۲. ۱۰. موافقت‌نامه‌های مدیریت مشترک منابع	۱۵۱
۸. ۳. مراجعه مکرر به مؤسسات یا ترتیبات مشابهی در حل و فصل اختلافات	۱۵۲
۸. ۳. ۱. جامعه دولت‌های عرب	۱۵۲
۸. ۳. ۲. سازمان دولت‌های آمریکایی	۱۵۴
۸. ۳. ۳. سازمان اتحاد آفریقا	۱۵۶
۸. ۳. ۴. کنوانسیون اروپایی برای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات (شورای اروپا)	۱۵۷
۸. ۴. روابط بین آژانس‌ها یا ترتیبات منطقه‌ای و سازمان ملل متحد در زمینه حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات محلی	۱۵۸
۹. دیگر روش‌های مسالمت‌آمیز	۱۵۹
۹. ۱. ویژگی‌های اصلی و چارچوب قانونی	۱۵۹
۹. ۲. توسل به دیگر روش‌های صلح‌آمیز	۱۶۰
۹. ۲. ۱. روش‌های بدیعی که دربردارنده پذیرش روش‌های متداول یا ترکیبی نیستند	۱۶۱
۹. ۲. ۲. تعدیل روش‌های متداول	۱۶۵
۹. ۲. ۳. ترکیب دو یا چند روش مشابه در اقدامات یک ارگان واحد	۱۷۱

ج. روش‌های پیش‌بینی شده در منشور ملل متحد

۱. مقدمه	۱۷۹
۲. شورای امنیت	۱۸۰
۱. نقش شورای امنیت در حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات	۱۸۰
۲. ۱. ۱. بررسی اختلافات و تعیین اینکه آیا یک وضعیت در واقع احتمال به خطر انداختن صلح و امنیت بین‌المللی را داراست	۱۸۱
۲. ۱. ۲. توصیه به دولت‌های طرف اختلاف جهت حل و فصل اختلافاتشان از طرق مسالمت‌آمیز	۱۸۳
۱. ۳. ۱. ۱. ارتقاء با ترتیبات یا تشریفات آژانس‌های منطقه‌ای	۱۹۲
۲. ۲. ۲. روی جریان	۱۹۳
۳. مجمع عمومی	۱۹۸
۱. نقش مجمع عمومی در حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات	۱۹۸
۳. ۱. ۱. پرداختن به سئوالات - ارائه توصیه‌هایی در موضوعات مربوط به حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات	۱۹۹
۳. ۱. ۲. توصیه به اقدامات برای تعدیل صلح‌آمیز وضعیت‌ها	۲۰۳
۳. ۲. رویه‌های جاری	۲۰۴
۴. دبیرخانه	۲۰۶
۴. ۱. نقش دبیرکل	۲۰۶
۴. ۱. ۱. وظایف دبیرکل در اجرای قطعنامه‌های دیگر ارگان‌های صلی ملل متحد در زمینه پیشگیری و حل و فصل اختلافات	۲۰۷
۴. ۱. ۲. کار ویژه‌های دیپلماتیک	۲۰۸
۴. ۱. ۳. وظایف دبیرکل بر اساس اختیارات صریح محول شده به وی در منشور	۲۰۹
۴. ۲. روند اخیر	۲۱۱

د. تشریفات پیش‌بینی شده در دیگر اسناد بین‌المللی

۱. مقدمه	۲۱۵
----------	-----

۲. روش‌های در نظر گرفته شده در اسناد تأسیسی سازمان‌های بین‌المللی جهانی به غیر از ملل متحد	۲۱۶
۲. ۱. روش‌های در نظر گرفته شده در سازمان‌های مالی و اقتصادی	۲۱۶
۲. ۲. رویه‌های در نظر گرفته شده در اساسنامه‌ها دیگر سازمان‌های بین‌المللی دارای فعالیت‌های تخصصی	۲۲۷
۳. روش‌های اجرایی در معاهدات چندجانبه‌ای که منجر به ایجاد تأسیساتی دایمی نمی‌شود ...	۲۳۴
۳. ۱. کنوانسیون‌های حاوی روشهای اختیاری برای حل و فصل اختلافات	۲۳۵
۳. ۲. کنوانسیون‌های دربر دارنده رویه‌های اجباری و غیر اجباری که در آن هم دیوان بین‌المللی دادگستری و هم دیوان داوری به عنوان گزینه‌های انتخاب شده حل و فصل قضایی اختلافات را مطرح می‌شوند	۲۳۷
۳. ۳. کنوانسیون‌هایی که در آن رجوع به دیوان بین‌المللی دادگستری تنها تشریفات قضایی اجباری حل و فصل است	۲۳۹
۳. ۴. کنوانسیون‌هایی که در آن داوری به روش اجباری برای حل و فصل قضایی است	۲۳۹
۴. ۵. کنوانسیون‌هایی که در آن سازش روش اجباری مستلزم مداخله ثالث است	۲۴۱
۴. ۶. کنوانسیون‌هایی که رسیدگی قضایی و سازش را به عنوان رویه‌های اجباری با هم تلفیق می‌کنند	۲۴۱
۴. ۷. کنوانسیون‌هایی که از هیئت کارشناسان در حل اختلافات فتنه استفاده می‌کنند	۲۴۴
نمایه موضوعی	۲۴۵
(اعداد اشاره به شماره پارگراف‌ها دارد)	۲۴۵
فهرست الفبایی و موضوعی مطالب	۲۵۵
الف: اصول حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات میان دولت‌ها	۲۵۵
ب: روش‌های حل و فصل	۲۶۲
ج: روش‌های پیش‌بینی شده در منشور سازمان ملل متحد	۲۷۴

مقدمه

مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ ۱۳ دسامبر ۱۹۸۴ به موجب قطعنامه‌های ۳۹/۷۹ و ۳۹/۸۸ تقاضای تهیه پیش‌نویس یک کتاب راهنما در ارتباط با حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات میان دولت‌ها را براساس اصول کلی تهیه شده توسط کمیته ویژه منشور ملل متحد و تقویت نقش ملل متحد را در سایه نظرات ابرازی حین مباحثی که در کمیته ششم و کمیته ویژه مطرح شده است، درخواست نمود.

دبیرکل ملل متحد مطابق با رایج به دست آمده توسط کمیته ویژه در نشست ۱۹۸۴ در موضوع آماده‌سازی پیش‌نویس کتاب راهنما، دستور ارائه مشورت ادواری یک گروه نمایندگی متشکل از اشخاص ذیصلاح از میان اعضای دائمی هیأت‌های نمایندگی دولت‌های عضو ملل متحد را برای ارائه کمک به راسدای اجرای وظایفش صادر کرد.^۱ در نشست ۱۹۸۵ چنین توافق شد که دسترسی به "گروه نمایندگی متشکل از اشخاص ذیصلاح از میان اعضای دائمی هیأت‌های نمایندگی دولت‌های عضو ملل متحد" باید برای تمام اعضای کمیته ویژه و این گروه که صرفاً کارویژه‌ای مشورتی دارد، میسر باشد.^۲

دبیرکل با در نظر گرفتن مشورت گروه نمایندگی که در بالا به آن اشاره شد، بخش‌های مختلف کتاب راهنما را تهیه نمود. نسخه نهایی کتاب راهنما در سال ۱۹۹۱ توسط کمیته ویژه به تأیید رسید.

هدف کتاب راهنما ارائه مساعدت برای حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات میان دولت‌ها و کمک به افزایش انطباق با حقوق بین‌المللی از طریق فراهم آوردن اطلاعات مورد نیاز برای دولت‌های طرف اختلافات به ویژه دولت‌هایی که از وجود ادارات

1. Official Records of the General Assembly, Thirty-ninth Session, Supplement No. 33 (A/39/33), para. 133 (a) (2).

2. Ibid, Fortieth Session, Supplement No. 33 (A/40/33), para. 58 (a) and (c).

حقوقی باسابقه و مجرب بی‌بهره هستند، جهت انتخاب و اعمال روش‌های مناسب برای حل و فصل اختلافات خاص، می‌باشد.

این کتاب راهنما در مطابقت کامل با منشور ملل متحد آماده شده است. این کتاب نه یک سند حقوقی بلکه یک توصیف ماهوی است. اگرچه این کتاب براساس مشورت با دولت‌های عضو تنظیم شده است، اما بیان‌کننده دیدگاه‌های آن‌ها نمی‌باشد.

در انطباق با قطعنامه‌های فوق‌الذکر، حوزه کتاب راهنما محدود به اختلافات میان دولت‌ها به استثنای آن دسته از اختلافاتی که علی‌رغم درگیر بودن دولت‌ها، تحت حقوق داخلی یا در صلاحیت دادگاه‌های داخلی بود، می‌باشد. اگرچه، با درخواست گروه مستشاران از درکل^۱، پیش‌نویس کتاب راهنما در حال حاضر شامل اختلافاتی که طرفین آن‌ها، تابان - مرقی غیر از دولت‌ها است، نیز می‌باشد.

اتمام این کتاب راهنما به غور کلی به عنوان کمکی منسجم و مفید به دهه حقوق بین‌المللی ملل متحد می‌باشد.